

Szakonyi Károly

A kézirat itt megszakadt...

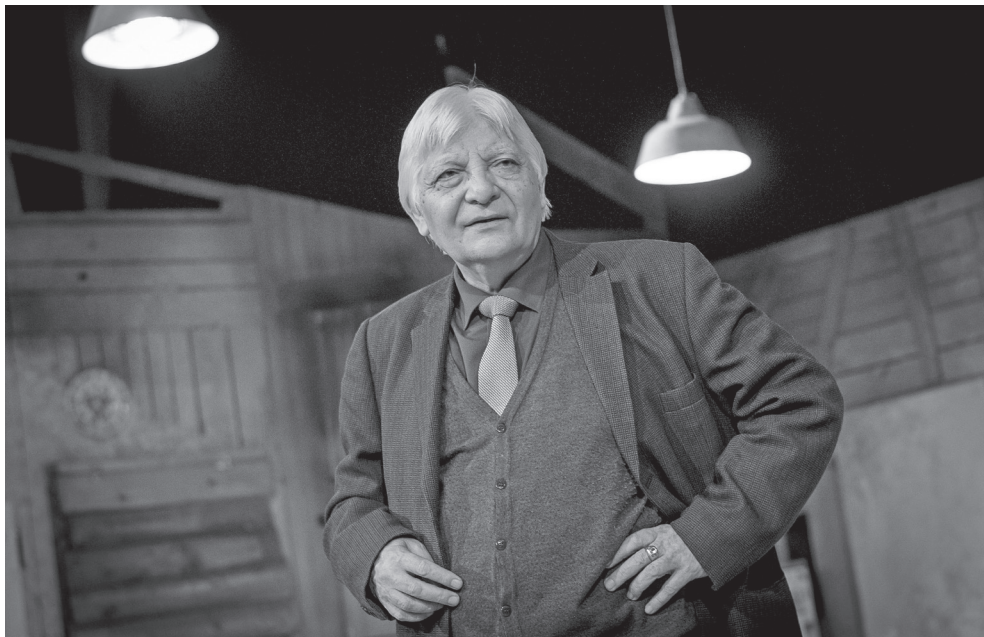
Tóth-Máthé Miklós (1936–2019)

Közel van egymáshoz a színház és az irodalom. Arany János meg Petőfi ifjan felcaptak teátristának, elmondani az életet a színpadról éppen úgy hitték, mint költészetté tenni a leírt szavak által. Nem nagy csoda, ha valaki egyik műsától a másikhoz pártol, mert *egy* a művészet, ha kifejezésekben különbözik is. Tóth-Máthé Miklóst fiatalon a színház bővölte el, Debrecen városában tehetséges társulat működött, kedvet kapott rá, és mások is úgy vélték, jó színész lehet abból a csinos, jó hangú, Ady-arcú fiatalemberből. A tiszalúci református papcsaládban ha aggódó kétséggel fogadták is a pályaválasztását, atyja megbékélt vele, mert mint egyik színművészeti tanára, a kiváló Sulyok Mária művésznő, ő is meggyőződhetett róla, hogy fia színpadra termett. A hatvanas években volt néhányunknak, íróknak törzshelyünk a budapesti Rákóczi úti presszók egyikében, a *Marikában*, a Színművészeti Főiskola mellett meg ott volt az *Erzsike* presszó, ahová meg a színművészetisek jártak. De egyikük olykor feltűnt a *Marikában* is. Néztem is, hogy 'tán Ady Endre jött megvizitálni az újfajta írókat, költőket. De nem Ady volt, csak egy *Ady-arcú színész* (a dőlt betűk azt érzékeltetik, hogy ezen a címen írta Miklós az utolsó könyvét, amit már sajnos nem fejezhetett be!) – nos, ezek az első emlékeim Tóth-Máthé Miklósról. Csak ült ott magában egy szimpla fekete mellett, rákönyökölve a szomszédos szék karfájára, majdnem úgy, mint ahogy később Melocco Miklós formázta meg a padon ülő költőt, aztán fizetett, és elment. Sokára ismerem meg igazán. Már akkor nem is színész volt, otthagya a színházat, otthagya a szerepeit Csehov, Miller, Jókai, Fejes Endre darabjaiban, mert előtört belőle az író. A novellista, aztán nemsokára a regényíró. Kész vértezettal érkezett a literatúrába. Élvezettel olvastam színes történeteit, majd a történelmi regényeit, amelyekben ismerősünné tette a nagy reformátorokat, hitbéli őseit, Méliusz Juhász Pétert, Károlyi Gáspárt, Szenczi Molnár Albertet, Ráday Pált. És a nagy hiányt betöltő életrajzi regényében Kálvin Jánost. Híre lett ennek a könyvnek, mert ilyen mélységű, ennyire az adatokon alapuló és ugyanakkor lebilincselő művészettel megírt könyv még nem született a reformáció atyjáról. A szerző színészként elsajátított dramaturgi képességével és emberábrázoló tehetségével drámákkal is megajándékozott minket. Aminthogy éppen dramaturgi érzéke okán lettek plasztikus rajzolatúak a regényei. Kálvin János ebből a könyvből olyan elevenen lép elénk, s marad meg emlékezetünkben, mintha ott lennénk az otthonában, ahol memoárjait írja. Művészi adottságainak együttes kiteljesedése: a színészi és a költői (prózaköltői)

tehetsége teszi munkáit olvasmányossá, ami nem a lektúrt jelenti, hanem azt az íratlan törvényt (amit Fejes Endre is mindig mondogatott), hogy bűn unalmasan írni. Hát Tóth-Máthé Miklós barátom jól tudta ezt.

Ha valaki már átlépte a nyolcvanát, és megszakad földi pályája, azt mondják, szép kort ért meg. Szép kort, de Miklós, ha életműve gazdag is, mégiscsak félbehagyott munkát hagyott itt. Az élettörténetét rendkívül érdekesen elmondó *Az Ady-arcú színművész* című könyvének kézírata megszakadt, de azok a tervek sem valósulhattak meg, amelyekre talentumából még futotta volna. Színházi bemutató is várt rá, sikeres könyve, a *Pecúrok* új kiadása is előkészületben van, mondhatom, sikere teljében élte meg az utóbbi időket. A József Attila-díj az íróársadalom teljes befogadó gesztusát is jelentette számára, noha egyéb díjai is jelzik megbecsülését. Nyolcvankét éves volt, de kora cseppet sem látszott rajta, írói kedve és életszeretete irigyelhető volt.

Enikő, a felesége, akit halála után is rajongva szeretett (a *Hiányod hűsége* című könyve a bizonyosság rá) s aki múzsája volt Odaátról is, bár nem sürgetőn, mert hiszen éppen ő szerethette volna, ha tovább dolgozik, de biztosan várta. Miklós aznap munkájára pontot téve kikapcsolta a számítógépét, s lefekvéshez, éjszakai nyugovásra készült, de nem jutott el az ágyig... Egy pillanat volt, s az író elment, a művek azonban, amelyeket ránk hagyott, tovább élnek.

Tóth-Máthé Miklós (origo.hu)